

הלכות נמילת ידים קס"א

תכו

ידו השנית הרי אלו כג' בני אדם שידו השנית נחשבת כיד אדם אחר כיון שלא נטל מתחלה אלא ידו אחת ולפיכך אם היה בכלי חצי לוג ידיו טהורות ואם לאו אין ידו השונה טהורה שאין נטמלין בפתות מחצי לוג יותר משני בני אדם^א שמא יצמצמו המים וכאן יש להושי ג"כ שמא יצמצם כיון שאינו נטמל שתי ידיו כאחת^ב:

קס"א דיני הציצה ומבילה^א וכו' ה' סעיפים:

א כל דבר החוצץ במבילת כל הגוף חוצץ בנמילת ידים^ב שכל מה שתקנו הכמסים תקנו בענין של תורה^ג ולפיכך צריך (לטהר) (ליזהר) מכל דבר שמקפידים עליו להסירו לפעמים^ד.

כגון צואה^ה שתחת הציפורן שלא כנגד הכשר^ו דהיינו אם הציפורן גדול ועודף על בשר האצבע^ז ויש שם צואה תחת עודף זה צריך להסירה קודם נמילה לפי שדרך רוב בני אדם להקפיד^ח עליה^ט משום מיואם^י לכן אינה במלה לגבי הוד^{יא} והוצצת אף למו שאינו מקפיד עליה^{יב}.

ובצנן שתחת הציפורן^{יג} אפילו כנגד הכשר^{יד} הך רוב בני אדם להקפיד עליו^{טו} והוצץ לכל אדם כשרוחצים ידיהם^{טז}:

ב רטיה שעל בשרו אם אין שם מכה אלא מיהוש בעלמא^{יז} ויוכל להסירה מתי שירצה^{יח} צריך להסירה קודם נמילה^{יט} אבל אם יש שם מכה אין צריך לטול כלל במקום הרטיה כמו שיתבאר בסיומן קס"ב^כ:

ג מיט הבורות ומיט היוצרים^{כא} שהם נרמקים ביותר ומונעים המים מלכא התהיהם^{כב} וכן שאר כל המיט כשהוא יבש^{כג} ונרמק בבשר הוצצין בין על גבי הוד בין תחת הציפורן אפי' כנגד הכשר^{כד}.

יב ראה רש"י עירובין ד, ב ר"ה ושאינו מקפיד. תורת הבית הקצר שם (כשהוא לניני). לבוש ס"ב. וראה גם לקמן ס' קסב ספ"ג.
יג מ"א ס"ק ה. ולענין מבילת כל הגוף ראה מור וש"ע י"ד שם ס"א.

יד חושנה פ"ט דמקואות מ"ב.
טו תוספתא שם. מור וש"ע שם.
טז עולת תמיד שם. ובירמיהו ס"ז. שגם בזה אם אין דרך להקפיד אינו חוצץ, וש"ע.

יז אנציל: להקפיד עליו כשרוחצים ידיהם ותצטון לכל אדם. ובכת"י: להקפיד (עליה להסירה כשרוחצים ידיהם או כל גופם לכן צריך להסירה קודם נמילה) והוצצוים.

יח כ"ה ר"ה רטיה. מ"א ס' קסב ס"ק יח. מ"א ס"ק ב.
יט מור וש"ע שם.

כ חושנה שם. מור וש"ע שם. ולענין מבילת כל הגוף ראה מור וש"ע י"ד שם ס"א.
כא סעף מו.

כב חושנה שם. מור וש"ע שם. ולענין מבילת כל הגוף ראה מור וש"ע י"ד שם ס"ד.

כג ספ"ג עשין כו חל' נמ"ג, ואור ורוע ח"א ס' ע, בשם ר"ח. לבוש ס"ב. מ"א ס"ק ב.

כד משנה שם. מור וש"ע י"ד שם.
כה תוספתא שם. הובא במס"א שם. מ"א ס"ק ה

קנא תוספתא ידים פ"א ה"א. ר"ש שם פ"ב מ"ב. הרשב"א בתורת הבית (הקצור) בית ג שער א. ש"ע ספ"ג.
קנב מ"א ס"ק כב.

סימן קס"א

א בקונטרס השלחן הגדול: ריני הציצה כנמילה ומבילה.
ב ברייתא חזקין קו, ע"ב. מור וש"ע ס"א.
ג לבוש ס"א. עולת תמיד ס"ק א.
ד פסחים ל, ב ובבב"ג. וראה גם לקמן ס' קפח ס"ב. ס' רעו ס"ט. ס' תיר ספ"ג. ס' תעב ס"ב. ס' תעק סכ"ט. ס' תפס מ"ב. שם ס"ז.
ה מור וש"ע י"ד ס' קפח ס"א. ודעיני כשירוחץ ומנקה ידיו או בשעת לשה ויבילה, כדלקמן ס"ג וס"ז וש"ע.
ו ועיקר (ר"ש) מקואות פ"ש מ"ב ר"ה ונל"ה) וזהמא (רבנ"ם שם).

ז ר"א יש חולין פ"ח ספ"ג. מור וש"ע ס"א. וז"ל בסדר נמ"ג למערה ס"ג. ולענין מבילת כל הגוף ראה תוספתא מקואות פ"ו ה"ה. מור וש"ע י"ד ס' קנב ס"ה.

ח ר"ש מקואות שם משנה ד ר"ה שלא. רשב"א בתורת הבית האריך בית ז סוף שער ג. מ"ז ומ"א ס"ק א.

ט עולת תמיד ס"ק ב. מ"א ס"ק ה. ובירמיהו ס"ג, שגם בזה אם אין דרך להקפיד אינו חוצץ, וש"ע.

י בכת"י: עליה להסירה.
יא מ"א שם.

תכה

הלכות נטילת ידיים קסא

אלא א"כ הוא דבר מועט שאין דרך בני אדם להקפיד עליו להסירו¹¹ (בשרוחץ ומנקה ידיו¹²) א"צ להסירו ג"כ לנטילת ידיים לטעודה וז"ה לבצק וצואה אם הן מועט כל כך שאין דרך רוב בני אדם להקפיד עליו אינו חוצין אפ"י הוא שלא כנגד הבשר¹³.

ואם הוא מקפיד עליו חוצין אע"פ שאין הרוב בני אדם מקפידים עליו¹⁴ ומה שלא נהגו לנקר המים שתחת הצפרנים קודם הנטילה הוא משום שאין מקפידין להסירו¹⁵ (בשעת החיצת ונקיין ידים במדינות אלו לכן אינו חוצין לנטילת ידיים אם הוא כנגד הבשר¹⁶ אפילו הוא מים הבורות והיוצרים אבל אם הוא מקפיד עליו צריך להסירו ויש אומרים¹⁷ שכל דבר שרוב בני אדם אין מקפידין עליו אע"פ שהוא מקפיד כמלה דעתה אצל כל אדם ויש לסמוך על דבריהם בנטילת ידיים שעיקרה מדברי סופרים אבל לא כמטילת כל הגוף כמו שיתבאר ביו"ד סי' קצ"ח¹⁸).

ואם הצפרנים גדולים ועודפים על הבשר צריך כל אדם לנקר המים והצואה שתחתיהם כי רוב בני אדם מקפידים על מה שלא כנגד הבשר וחוצין אף למי שאינו מקפיד¹⁹ אלא א"כ הוא מועט כל כך שאין דרך להקפיד עליו²⁰.

(ובשבת דוחק את הבשר שתחת הציפורן כדי שלא יגרור את הציפורן כשמסיר המים²¹):
ד' צריך לזהר בציפורן שפירשה מיעוטה לקיין אותה שהיא חוצצת²² כמו שיתבאר ביו"ד סי' קצ"ח²³;

ה' הריו והצבע לחים אינם חוצצים מפני שנמחים במים יבשים חוצצים²⁴ והוא שיש ממשות הצבע על ידיו אבל אם אין עליהן אלא מראית הצבע אינו חוצין²⁵.

ומו שהוא צובע אין הצבע חוצין על ידיו אף על פי שיש ממשות של צבעונים על ידיו²⁶ וכן מי שאומנתו להיות שוחט או קצב וידיו מלוכלכות תמיד בדם אינו חוצין²⁷ וכן למוכר שומן²⁸ ואע"פ שרוב בני אדם מקפידים²⁹ כיון שרוב בני אומניות הללו אין מקפידין אין חוצין להם³⁰ אבל לאחר שאינו רגיל בכך חוצין אפ"י אינו מקפיד.

והנשים שדרבן לצבוע ידיהם לנוי וכיוצא בזה אין אותן צבע חוצין³¹.

וכל זה במיעוט הוד אבל אם רוב הוד מבוסה בדבר שיש בו ממש חוצין אפ"י לאותם שאין דרכם להקפיד³²:

- כו ס' היתרות סי' ענף. סמ"ג שם. הנהגת סמ"ק סי' קפא. מור ושולע סי' א.
- כז עיי' יוד ריש סי' קצח (כיון שאיכא קפידי בשום פעמים). וראה סי' ס"ז שם ס"ק ה'. וראה גם לקמן סי' לענין מנקה, ותי".
- כח סמ"ג שם. סי' שם ס"ק ה'.
- כט רמ"א סי' א. ח"א ס"ק ג'.
- ל הנהגת סמ"ק שם. מור יוד שם. רמ"א סי' א.
- לא סי' א"כ ה'.
- לב פני ציחן אפי' רבבי סי' שעא אות יב'. ח"א ס"ק ג'.
- לג סימן זה בשוע"ר לא הניע לדינו, וראה רמ"א שם סי"ד. ש"ך שם סי' ב. סי' שם סמ"ג. פמ"ד צנח צדק שם.
- לד ח"א ס"ק ה'.
- לה כולקל בתחלת המעקה, מהסמ"ג והמ"ן.
- לו תשב"ץ סי' רפח. אליה רבה ס"ק ה'. ולענין חשש מוחן ראה לקמן סי' שם סי"ג. וראה הקרי הלכות ח"ו מה' ב.
- לז תוספתא מקואות שם.
- לח סימן ה' בשוע"ר לא הניע לדינו, וראה ש"ע שם

- ככ"א. סי' שם ס"ק כב.
- לט שבת קכ, ע"ב. מור ושולע סי' ס"ב. ולענין מטילת כל הגוף ראה מור ושולע שם סמ"ג.
- מ השב"א בתורת הבית הארוך והקצר בית א' טוף שער ג', ובקצר בית ו' שער ה'. רא"ש הל' מקואות ככ"ז. שולע שם.
- מא רשב"א ורא"ש ושולע שם. ולענין מטילת כל הגוף ראה מור ושולע יוד שם סי"ג. בכת"י נוסף: וכן מ"י שכותב חדרו אין חדינו חוצין נני ידיו (וכרי המרות הל' מקואות שם ס"ק קבא. מ"א ס"ק ה'). וראה כדי השלחן סי' ל"ט ס"ק ג'.
- מב שם ובהים צח ע"ב. רמ"א יוד שם סי' י"ז.
- מג זבחים שם. הובא ברשב"א ורא"ש שם.
- מד בכת"י נוסף: בכל אלה.
- מה כ"י יוד שם ה"ה צבע. רמ"א שם. אליה רבה ס"ק ג'.
- מו השב"א ורא"ש שם. שולע שם. ולענין מטילת כל הגוף ראה מור ושולע יוד שם סי"ז.
- מז סמ"ק סי' קפא. הובא בב"י ח"ה וכתב מ"מ. ח"א ס"ק ג'. אם הוא לנוי ראה גי'ת"י (ג') הוב' פ"ה ע' רלב.

הלכות נטילת ידים קסא

תכמ

ז ריר היוצא מן המכה ומתייבש ונעשה גלד אם אינו מקפיד עליו להסירו⁹⁹ או שמצמער להסירו¹⁰⁰ שמעטה אין דעתו להסירה כל זמן שיהיה בענין זה¹⁰¹ קרוי אינו מקפיד ואינו חוצץ לנטילה אף על פי שלטבילה מחמורין¹⁰²:

ז טבעת כשהיא דחוקה באצבע חוצצת ורפויה אינה חוצצת¹⁰³ כי המים באים בינה לאצבע ומ"מ לכתחילה יש להסיר הטבעת קודם נטילה אפילו רפויה כי אין אנו בקיאים מהו [נקרא] רפויה ויבא להקל גם ברחוקה¹⁰⁴ ובדיעבד עלתה לו נטילה אם היתה רפויה¹⁰⁵. והוא ששפך עליה רביעית בבת אחת¹⁰⁶ כמו שיתבאר בסיומן קס"ב¹⁰⁷.

אבל אם היתה דחוקה לא עלתה לו נטילה אם לפעמים מקפיד עליה להסירה כגון שיש בה אבן טובה שמקפיד עליה להסירה בשעת נטילה שלא תתלכך במים¹⁰⁸ ובאשה אפילו טבעת שאין בה אבן טובה דרכה להסירה בשעת לישה לכן חוצצת לעולם¹⁰⁹ אע"פ שאינה מקדחת להסירה משום ליכלוך המים אבל האיש שאין דרכו ללוש א"צ להסיר הטבעת שאין בה אבן טובה קודם נטילה אפילו אינה רפויה לפי שאינו מקפיד עליה להסירה לעולם¹¹⁰:

ח שעור נטילת ידים כל היר עד הקנה של זרוע¹¹¹ כשעור קידוש ידים שבמקדש¹¹² ויש אומרים¹¹³ שהקילו בנטילת ידים ולא הצריכו אלא עד מקום חיבור האצבעות לכף היד.

וראו לנהוג כסכרא הראשונה¹¹⁴ שכיון שהוא דבר שאין בו מורח למה לא נוציא נפשינו מהמחלוקת ונכון להתנות ולומר שאינו מקבל דבר זה כתורת חובה אלא כתורת רשות כדאי שאם אינה פעם לא יזדמנו לו מים כל כך לא יצטרך להחמיר כמנהגו וכן ראוי להתנות בכל דבר שאדם רוצה להחמיר על עצמו¹¹⁵.

ואם נוטל ידיו בפני רבים במקום שנהוגים ליטול עד מקום חיבור האצבעות לבד אין לו להחמיר בפניהם שלא יהא נראה כב' תורות ח"ו בעיניהם¹¹⁶.

ואם היו ידיו מלוכלכות לדברי הכל צריכים נטילה עד הזרוע¹¹⁷:

ס ר"ף פ"ח דברכות (מא, א), לפיכך רבינו יונה שם ר"ה אבל מתוך הורא"ש חולין פ"ח ס"א. רבנו הגאון (הובא ברבינו יונה שם, ובמשב"א חולין קק, ב ר"ה ורב ששת ובתורת הבית הארוך בית ו שער ע"א) ח"ה (הובא ברבינו יונה וברא"ש שם). ריעה הא' במור וש"ע ס"ה. וכו' סדר נט"ל למערה ס"א. וראה גם לעיל ס"ד מהדו"ב ס"א.
סא ערבין יש. ב. רש"י חולין קק, ב ר"ה קידוש ידים. תוס' שם ר"ה אמר רב. רבינו יונה רא"ש רשב"א שם. וכו' לעיל ס"ה קב. ס"ה. וראה פתח זמנא ס"ק י.
סב רש"י חולין שם. הראב"ד בתמים דעים ס"ה סו (הובא ברשב"א שם). ר"איש פ"ח דחולין שם. ריעה הב' במור וש"ע שם. מ"א ס"ק יב בשם הוה"ר (ח"ג ערב, ב) והרקנטי (עקב ר"ה ואכלת). וראה גם ברי השלחן ס"ד לב ס"ק ג.
סג ב"י במקף המיטין. שו"ע שם.
סד ב"י שם. מ"ז ס"ק ג. וראה לקמן סי' רמ"ג ס"ג. שער הבולל פמ"א ס"ק ג.

סה ט"ז שם. וראה לקמן סי' תנ"ג ס"ז.
סו רש"י ב"ב של שלמה חולין פ"ח סוף ס"ב. שירי כנסת הגדולה הנב"י ס"ק י. מ"א ס"א ט. ג.

מח ס' התרווחה ס' עט. סמ"ג עשין בו הל' נט"ל. רמ"א ס"ב.

מט סמ"ג שם. וסמ"ק ס' קפא. הובא בב"י ר"ה וכתב סמ"ק. וד"א ס"ק מ. וע' לקמן ס' קסב סמ"ג.

נ אף שישירה כשתרפא המכה, משא"כ במבעת רלקמן, וראה ש"ת צמח צדק חולין ס' קנח אות ג.

נא ס' התרווחה שם ובס"י קק. סמ"ג שם ובלאוין קיא. וראה מור וש"ע י"ד שם ס"ג. מ"ז שם ס"ד.

נב תוספתא מקואות פ"ו ה"ד. ד"א ש הל' מקואות ס"ה בו ובפירוש המשנה מקואות פ"ח מ"ד.

נג ב"י ר"ה וכתוב ע"ד. רמ"א ס"ג. ולענין נטילת כל הגוף ראה מור וש"ע י"ד שם סמ"ג.

נד מ"א ס"ק י.

נה מ"א שם.

נו סניף ד.

נז רש"י ב"ב של שלמה חולין פ"ח סמ"א. ט"ז ס"ק ד. ח"א ס"ק י"א.

נח ראב"ד בעל"ז הנפס שער המבילה. הובא ברא"ש שם ובתורת הבית הארוך בית ז סוף שער י. מ"א שם.
נט רש"י מ"ז ומ"א שם.